

Moldoveanul AVIGDOR LIEBERMAN – o nouă stea pe scena politică israeliană

Una dintre marile surprize ale alegerilor legislative din Israel a fost avansul neașteptat al Partidului „Israel Beiteinu” („Israel - Casa Noastră”), care de la trei mandate a ajuns la 11, situându-se după Likud-ul lui Netanyahu. Conducătorul acestei formațiuni politice, care a reușit să polarizeze votul blocului rusesc, este moldoveanul **Avigdor Lieberman**.

Până să ajungă liderul acestui partid de extremă dreapta, susținut de mulți ruși, dar și de alți cetățeni israelieni dezamăgiți de programele altor partide politice, Lieberman a avut o carieră politică sinuoasă. Născut la Chișinău și emigrat din Moldova în 1978, la vârsta de 20 de ani, la scurt timp după terminarea facultății, s-a implicat în politică,

devenind secretar al Likud, colaborând direct cu Benyamin Netanyahu. În 1999 se desparte de această formațiune politică și-și formează propriul partid, „Israel Beiteinu”, care se adresează direct imigranților din fosta Uniune Sovietică. Ales în Knesset în 2001 și din nou în 2003, Lieberman a deținut numeroase poziții în guvernul Sharon. El și-a dat demisia în 2005, nefiind de acord cu retragerea din Gaza.

Idealul lui Lieberman este „Marele Israel”, el locuind cu familia în colonia Nokdim din Cisiordania, deși, la fel ca Sharon, este conștient că Israelul nu poate să dețină întreaga Cisiordanie cu menținerea acolo a majorității evreiești. În schimb, are o poziție - criticată de mulți și considerată nedemocratică, chiar rasistă - în ceea ce privește populația arabă din Israel. Lieberman propune retrasarea graniței Israelului, în așa fel încât să excludă un număr de orașe arabe, astfel că aproximativ 15.000 de cetățeni arabi din Israel trăind în această zonă ar ajunge în teritoriile palestinienilor. În același timp, marile implantări evreiești din Cisiordania ar urma să fie anexate Israelului. Lieberman dorește, de asemenea, să introducă obligativitatea ca toți cetățenii israelieni care au împlinit 16 ani să depună un jurământ de credință față de steagul israelian, cu Steaua lui David, precum și față de imnul național. Cei ce refuză acest lucru, susține el, vor avea voie să lucreze în Israel, dar nu vor avea drept de vot. Potrivit opiniei lui, „problema arabilor din Israel este prioritară față de cea palestiniană. În clipa în care statutul devine mai omogen, se va dezvolta mai repede”.

Successul lui Lieberman se datorează și dispariției tradiționalului Partid al imigranților ruși, „Alia”, condus de Natan Sharansky. Dacă în alegerile din 1996 acest partid a obținut șapte locuri în Knesset, după o scădere a popularității, în 2003, s-a unit cu Likud-ul. Sharansky a fost numit ministru fără portofoliu, dar și-a dat demisia în 2005, nefiind nici el de acord cu retragerea din Gaza. După victoria obținută în recente alegeri, Lieberman a declarat că se va situa în opoziție, deși unii analiști nu exclud o eventuală participare a lui la un cabinet de coaliție condus de Kadima. (E.G.)

Leonid Finberg, din Ucraina, a strâns mii de obiecte pentru ceea ce speră să devină, într-o zi, primul Muzeu al Evreilor din Ucraina. Dar, așa cum a recunoscut, îi lipsește esențialul - banii. Finberg este directorul arhivelor Institutului de Studii Iudaice din Kiev și, vara trecută, a organizat o mică expoziție cu obiecte de artă evreiești la Sinagoga „Beit Jacob”, proaspăt renovată, din capitala ucraineană. Cele câteva zeci de obiecte prețioase sunt acum expuse cu grijă în principalul hol al sinagogii.

Un muzeu evreiesc este un vis nu numai al evreilor ucraineni. În întreaga fostă Uniune Sovietică nu există nici un muzeu evreiesc adevărat. Unii lideri ai evreilor ucraineni afirmă că, deși comunitățile evreiești din regiune au crescut și s-au întărit vertiginos după dezmembrarea Uniunii Sovietice, în urmă cu 15 ani, momentul și condițiile pentru a realiza un muzeu evreiesc nu sunt deocamdată propice. **Josef Zissel**, șeful Organizației „Vaad” din Ucraina, arată că proiectele pentru un astfel de muzeu sunt de multă vreme elaborate, dar probabil că vor fi din nou amânate. „Nu este suficient să ai exponate. Trebuie să găsești și investitori care să investească pentru proiecte pe termen lung, precum și specialiști cu expertiză în studii iudaice” - explică el. Potrivit lui Zissel, comunitățile evreiești din Ucraina au necesități mai urgente, cum ar fi grija față de bătrâni sau construirea de școli evreiești.

Dar la Moscova planurile pentru construirea primului muzeu evreiesc progresează, mai ales deoarece s-au găsit sponsori. Federația Comunităților Evreiești, afiliată la Habad, proiectează un muzeu de mai multe milioane de dolari care va prezenta istoria iudaismului, istoria evreilor ruși, Holocaustul și intoleranța - afirmă Rabinul **Avraham Berkowitz**, directorul executiv al Federației. Muzeul va fi adăpostit într-o clădire cu o suprafață de 10.000 de metri pătrați, în apropiere de Centrul Habad „Marina Roscha” și se va termina peste cinci ani.

Grigori Kazovsky, expert în arta evreiască rusă, care sprijină realizarea muzeului, spune că va fi o construcție modernă, multimedia, asemănătoare cu muzeele din Occident, dar o noutate în fosta Uniune Sovietică. Dar el este îngrijorat de faptul că majoritatea obiectelor pentru muzeu au fost achiziționate în străinătate. „Din nefericire, în Rusia s-a

Proiecte pentru muzee evreiești în fostele state sovietice

evreiască din Ucraina secolului XX, sunt în mare rezultatul proiectului său de menținere a moștenirii iudaice locale prin intermediul programului realizat de Fundația britanică de caritate „Hanadiv”. Cea mai mare parte a documentelor instituției se compun din arhivele private ale scriitorilor și artiștilor evrei, uciși în perioada sovietică. Materialele au fost donate institutului de către copiii sau nepoții victimelor. Printre comorile institutului se află colecții de fotografii prerevoluționare din albumele unor familii evreiești, cărți de rugăciune vechi și materiale despre viața teatrală și cinematografia evreiască din Ucraina dinaintea celui de-al doilea război mondial. „În acea perioadă, în Ucraina au existat 70 de teatre evreiești și au fost produse zeci de filme evreiești”, arată Finberg. Afișe vechi despre spectacole de teatru și mai multe filme se găsesc acum în arhivele institutului. De aceea, adesea institutul este căutat de regizori de film și de teatru din Ucraina și din străinătate, care, pentru a realiza costume sau personaje evreiești, se folosesc de fotografiile din arhivă. Pentru a pune la dispoziția publicului aceste obiecte, institutul publică volume, organizează expoziții comune cu Muzeul Național de Artă din Ucraina, precum și proiecte educaționale cu câteva școli evreiești din Kiev. **Irina Klimova**, director de programe educaționale din cadrul institutului, prezintă conferințe tinerilor evrei despre subiecte precum obiectele de cult iudaice și arhitectura sinagogilor istorice care se mai află în Ucraina.

Dar opinia lui Grigori Kazovsky este că muzeele evreiești în țările fostei U.R.S.S. sunt necesare nu atât pentru evrei, cât, mai ales, pentru restul populației. „Astfel de muzee vor contribui la distrugerea prejudecăților împotriva evreilor care, din păcate, se mai mențin aici”, afirmă el.

EVA GALAMBOS

Un consilier evreu al președintelui Bush - numit șeful personalului la Casa Albă

Josh Bolten (51 de ani) este unul dintre oficialii evrei de rang înalt servind de multă vreme în administrația Bush. A fost directorul Biroului de Management și Buget al Casei Albe, funcția lui fiind echivalentă cu a unui ministru, fiind și consilier de politică internă.

Bolten a participat la toate evenimentele religioase evreiești organizate la Casa Albă. Era prezent la aprinderea lumânărilor de Hanuca sau la citirea textului *Meghilat Ester* de Purim. Potrivit unor reprezentanți ai organizațiilor evreiești, el a fost un susținător discret al cauzelor evreilor, reușind să aducă aceste probleme în atenția președintelui sau a consilierilor lui, ocolind birocrația Casei Albe. „De la început, a reprezentat o importantă forță pentru a face auzită vocea comunității evreiești la cele mai înalte niveluri ale administrației”, a declarat William Darrof, vice-președintele pentru politici publice al Comunităților Evreiești Unite, reprezentând comunitățile din America de Nord. „De aceea, numirea lui ca șef al personalului la Casa Albă va oferi noi posibilități pentru a face cunoscute problemele comunității evreiești”, a mai spus el. Bolten devine cel de-al doilea evreu care ocupă această funcție, după Ken Duberstein, servind ca șef al personalului la Casa Albă sub președintele Ronald Reagan. El rămâne în continuare membru al cabinetului. Rabinul Levi Șemtov, directorul Biroului din Washington al Prietenilor americani ai Habad, l-a caracterizat drept unul dintre cei mai buni funcționari publici evreo-americani. „Este un evreu care caută să învețe și să înțeleagă din ce în ce mai mult despre tradițiile iudaice. Se identifică în permanență cu poporul evreu, se mândrește cu această calitate și se preocupă de problemele comunității”, a subliniat rabinul.

Bolten s-a născut și a crescut la Washington. A absolvit, în 1976, Woodrow Wilson School of Public and International Affairs a Universității Princeton și Facultatea de Drept a Universității Stanton, în 1980. A servit în cabinetul Bush senior, fiind consilier în probleme comerciale, asistent adjunct pentru probleme legislative al președintelui și consilier comercial în cadrul Comitetului pentru Finanțe al Senatului. În timpul administrațiilor Clinton a fost director executiv în probleme legale și afaceri guvernamentale la Institutul Goldman-Sachs din Londra. (E.G.)

SEVILLA Imami și rabini s-au pronunțat pentru pace în Orientul Mijlociu

Într-un final neașteptat și de bun augur, cel de-al doilea Congres Mondial al Imamilor și Rabinilor pentru Pace, de la Sevilla, a dat publicității un comunicat în care se deplănează „orice fel de incitare împotriva credinței sau popoarelor, inclusiv la apeluri pentru eliminarea lor”. O declarație pe care reprezentanții ai evreilor și ai Israelului au considerat-o drept o respingere a chemării Hamas-ului de eliminare a Israelului. Comunicatul - semnat de Comitetul Executiv al rabinilor și imamilor - care i-a inclus pe Șef Rabinul orașului Haifa, Shear Yashuv Hacohen, și pe Imad al Falouji, un fost ministru al comunicațiilor din Autoritatea Palestiniană - afirmă că „nu există conflicte inerte între Islam și iudaism” și subliniază că, „deși politica modernă a avut un impact negativ asupra relațiilor, religiile noastre împărtășesc valorile fundamentale ale credinței într-un Dumnezeu Unic al cărui nume este Pace”.

La Congresul de la Sevilla, organizat de Fundația franceză „Hommes de Parole”, au participat peste 200 de rabini, imami și alți lideri religioși din comunitățile musulmane și evreiești din lume, printre care Șef Rabinul așkenazim Yona Metzger, Imamul din Gaza, precum și alte personalități din Orientul Mijlociu, Europa și America de Nord. Un aspect interesant a fost că după zile întregi în care s-au auzit declarații usturătoare la adresa conferinței, care nu a atacat politica israeliană față de palestinieni, brusc, cu câteva ore înaintea redactării comunicatului, reprezentanții palestinieni au adoptat o atitudine mai pozitivă.

La conferința de presă finală, Falouji a afirmat că palestinienii care au venit la Sevilla și care au subliniat că sunt personalități independente, fără vreo legătură cu Hamas-ul, consideră că, în sine, conferința și rezultatele ei sunt „foarte importante... deoarece au adus la un loc participanți care pot învăța unii de la alții. Liderii religioși trebuie să formeze un bloc care să exercite presiuni asupra oamenilor politici”. (E.G.)

Din istoria comunităților evreiești de pretutindeni

Evreii din America Latină

În **Argentina** trăiesc un sfert de milion de evrei la o populație de circa 35 de milioane. O parte din populația evreiască trăiește în mediul rural și se ocupă cu agricultura. Circa 15% din totalul evreilor sunt sefarzi proveniți din Siria, Turcia și Nordul Africii. Deși se folosește uneori denumirea de „turcos” pentru cei din Orient, limbile idiș și ladino sunt puțin cunoscute și vorbite, spaniola modernă și dialectală (sud-americană) fiind dominante. Primii evrei, veniți în secolele XVI-XVII s-au asimilat, dar în secolul XIX a sosit valul de imigranți din Rusia, Polonia, care a fost urmat de un alt val după revoluția bolșevică. Argentina, care nu a cunoscut antisemitismul înainte, a devenit scena unor manifestații antievreiești, împotriva așa-zisilor „russos”. Președintele Juan Peron, ajuns la putere prima oară în 1946, fost simpatizant al nazismului, a limitat imigrarea evreilor, deschizând în schimb porțile unor criminali din Germania lui Hitler. În 1960, Adolf Eichmann a fost capturat de Serviciile Secrete

israeliene în Argentina, ceea ce a provocat reacții antiisraeliene (respectiv antisemite). În 1994 o bombă a devastat centrul comunitar evreiesc din Buenos Aires, în urma unei acțiuni teroriste. De istoria evreilor din această țară sunt legate numele filantropului baron Maurice de Hirsch, care a cumpărat terenuri pentru imigranții evrei din Rusia, și cel al lui Iuliu Popper, originar din România, „regele neincoronat” al Țării de Foc.

În **Bolivia** trăiesc doar 600 de evrei, în capitala La Paz sunt trei sinagogi, dar un singur rabin. Clima țării nu a atras o imigrație importantă. **Brazilia**, cea mai populată țară a Americii Latine, are o comunitate de 130.000 de evrei. Se afirmă că primul cântec brazilian a fost compus de un maran pe nume Bento Pinto în 1601.

În **Chile** trăiesc 15.000 de evrei, inclusiv un număr mic de indieni convertiți la iudaism. Evreii au venit o dată cu primii coloniști, în 1535, au fost apoi persecutați de Inchiziție, de care au scăpat în 1810, când țara a devenit independentă. În **Columbia**, **Costa Rica**, **Ecuador** numărul evreilor este de câteva mii. Jorge Isaacs (1837-

1895), evreu originar din Anglia, a devenit scriitorul național al Columbiei. Un număr redus de evrei trăiesc în **Salvador**, **Guatemala**, **Honduras**, **Nicaragua**, **Panama**, **Paraguay**, **Peru**. Evreul Juan Lindo a fost președinte de republică, succesiv, în **Salvador** și în **Honduras**, organizând în ambele țări sistemul de învățământ în anii 1840-1850. Panama a avut doi președinți evrei - Max Shalom Delvalle (1969) și Eric Delvalle Maduro (1987). La sfârșitul secolului al XIX-lea, evreul Henry Meiggs a construit pe banii săi primele căi ferate în Peru și a înființat primul cimitir evreiesc în Lima, pentru a putea fi înmormântat acolo, în datina evreiască. Comunități importante există în Mexic (40.000), Uruguay (32.000), Venezuela (35.000). Generalul Juan Isaac de Sola a fost un erou al războaielor de eliberare din America Latină și un aliat al lui Simon Bolivar (insuși Bolivar avea, se pare, origine evreiască).

Câteva amănunte pentru cititorul român. În Peru a existat la începutul secolului XX o localitate denumită Nuevo Sulitsa, înființată de imigranți evrei din Sulița, județul Suceava, România, iar în Mexic, unde Lev Troțki a găsit adăpost și apoi a fost ucis, au fost lideri comunitari care i-au oferit sprijin, dar el i-a refuzat. Nepotul lui Troțki trăiește azi în Israel.

BORIS MARIAN